

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Szaniszló Réka Brigitta

**A diaszpóra a nemzetközi kapcsolatokban
A tudásdiaszpórák jelenlétének mérhetősége**

Témavezetők:

Dr. Tóth Judit, CSc.

Dr. Pongó Tamás, Ph.D.

Szeged, 2023.

I. A doktori értekezés háttere

Jelenleg a társadalmak egyik jelentős – térségünkben a legnagyobb – kohéziós erejét a nemzet jelenti. A nemzettudat magában foglalja az anyanyelvet, a szülőföldet, a családot, valamint a közös múltat, jelent és jövőt. Ma, az egy nemzethez tartozás adja a társadalmak identitásának gerincét. A nemzet bármilyen értelmű térbeli elhagyása (pl. önkéntes migráció, határváltozások, deportáció stb.) traumatizálja az egyént, hiszen ezzel elveszíti azt a közeget, amellyel addig sorsközösségben élt. Így mindig az egyik legfontosabb cél a védelmi közeg megtalálása, az idegenben lévő védelmi háló pedig a diaszpóra. A saját társadalmából kiszakadó egyének mind a régi, mind az új társadalomtól eltérő fejlődési utat fognak bejárni, ahol azonban a hagyományörzés felértékelődik. A társadalom a társadalomban jelenség pedig magában hordozza a többes nemzeti identitás – esetlegesen a kettős lojalitás – kialakulását. Ez a transznacionalitás az, ami fontossá teszi a diaszpórákat a nemzetközi kapcsolatok számára.

A nemzetközi (államközi) kapcsolatok elsődleges szereplői természetesen az államok. Így a nemzetközi kapcsolatok tudományával kapcsolatos vizsgálódások elsősorban az államok közötti kapcsolatokat, az államok viselkedését, esetleg még a nemzetközi szervezetekkel kapcsolatos állami viszonyrendszereket elemzik. Sőt, maga a nemzetközi kapcsolatok tudománya is az államok közötti viszonyrendszerben található anomáliák megértésére, feloldására jött létre. Az államok szerepe a nemzetközi kapcsolatokban elvitathatatlan, de nem szabad elfelejteni a többi szereplőről sem, amelyek ugyan sohasem lehetnek főszereplői a vizsgált rendszernek, azonban a rendszeren belüli szerepvállalásuk alakíthatja az államok mozgásterét. A nem-állami szereplők megnövekedett szerepvállalási lehetőségeit elsősorban a globalizáció és az infokommunikációs forradalom tették lehetővé.

A *dolgozat célja* annak vizsgálata, hogy az egyén és kisebb-nagyobb csoportjai, hogyan jelennek meg a nemzetközi kapcsolatokban. A társadalmak nemzeti enklávéi, azaz a diaszpórák különleges helyet foglalnak el a nemzetközi kapcsolatok szereplői között, hiszen kialakulásukkal létrejön egy kiterjedt interperszonális kapcsolati háló, amelyen keresztül jelen vannak mind a befogadó, mind a küldő államban. E különleges helyzetre az elmúlt 10-15 évben kezdett egyre nagyobb figyelem irányulni a nemzetközi kapcsolatok kutatói részéről. Azonban itt még mindig csak a felszínt kapargatjuk, hiszen a diaszpórák speciális gazdasági, társadalmi, jogi, kulturális, sőt akár még pszichológiai pozícióinak felismerésével párhuzamosan, ma már akár különálló tudományról is lehetne beszélni a diaszpórákutatás területén. Azonban e dolgozat nem a diaszpórákutatás autonómiájára kívánja helyezni a hangsúlyt, hanem sokkal inkább arra, hogy a diaszpóráknak milyen lehetőségeik vannak a nemzetközi kapcsolatok rendszerébe való belépésre.

A diaszpórák kapcsán számtalan ellentmondás tárul fel, azonban abban konszenzus látszik kialakulni, hogy a diaszpórák megszületéséhez szükség van valamilyen határokon átívelő mozgásra. Ebből következően, az egyes diaszpórákat lehet aszerint kategorizálni, hogy a migráció mely fajtájának következményeként alakultak ki. A migráció számtalan formája közül e dolgozat a nemzetközi hallgatói migrációval, a nemzetközi hallgatói migráció útján létrejött diaszpórákkal foglalkozik.

A dolgozat hat fő fejezetre tagolódik, amelyek közül mindegyik egy kutatói kérdés és/vagy előfeltevés köré épül. Az *első kutatói kérdés*: létezik-e a diaszpóra a nemzetközi kapcsolatok tudományának keretrendszerén belül? Mivel a nemzetközi kapcsolatok tudománya egy interdiszciplináris tudományterület, mindenképpen tudnunk kell, hogy lehetséges-e a diaszpórákat ilyen módon értelmezni. Ehhez tisztáztam magának az interdiszciplinaritásnak a kérdéskörét, bemutattam az egyes társadalomtudományok

diaszpóraértelmezéseit, végül pedig létrehoztam egy önálló, a nemzetközi kapcsolatok tudományán belül (is) értelmezhető diaszpórafogalmat.

A második kutatói kérdés: milyen elemekkel lehet védeni a diaszpórákat (kisebbségi csoportokat) a befogadó társadalomban való feloldódással szemben? Mivel a diaszpórák kialakulásának központi eleme a migráció, majd az ezt követő kisebbségi lét, szükséges annak megválaszolása is, hogy létezik-e egy univerzális kisebbségben élési jog; értékei-e a világnak ezek a csoportok, vagy sem. További kapcsolódó kérdés: a diaszpórák szervezetségi szintje összefüggésben állhat-e a kivívott jogokkal? Ehhez megvizsgáltam a kisebbségben élési jogának, valamint a nemzeti kisebbségek mint európai értékek lehetőségeit. Továbbá ismerttettem az analógiára felépített diaszpóraépítési modelletemet.

A harmadik kutatói kérdés: milyen elemektől függ egy diaszpóra jelenlétének mértéke és milyen eszközei lehetnek egy két állam közötti kapcsolatrendszerben? Amennyiben a diaszpórák szereplői a nemzetközi kapcsolatoknak, akkor saját eszköztárral, csatornákkal is rendelkeznek. Kérdés, hogy ezeknek az eszközöknek és csatornáknak a meglétét és használatát milyen tényezők befolyásolják. Ehhez vizsgálat alá vontam az anyaország szempontjából legaktívabb diaszpórák eszköztárát: mivel is dolgoznak a nemzetközi térben. Továbbá, szupranacionális és nemzeti szinteken vizsgáltam az anyaországi diaszpórastratégiákat.

A negyedik kutatói kérdés: milyen jellemzői vannak egy olyan diaszpóranak, amely a nemzetközi hallgatói migráció útján jött létre? Vizsgálható-e a tudásdiaszpórák jelenléte a nemzetközi kapcsolatokban? A felsőoktatás nemzetköziesedésének minden formája fokmérője lehet két ország közötti viszony leírásának. Az oktatáshoz való jog fontossága az emberi jogok felvirágzásával (antikvitás, felvilágosodás) párhuzamosan kerül az emberiség látómezejébe. Azzal, hogy a 20. század végén megjelent a tudásalapú gazdaság, a „brain drain-brain gain” jelensége még inkább előtérbe került. Kérdés, hogy a migrációt is egyértelműen magába foglaló jelenség a nemzetközi kapcsolatok meglétének következménye, vagy inkább a nemzetközi kapcsolatok egyik mozgatórugója. Azzal, hogy évről évre egyre több olyan diák van, aki nem az anyaországában folytatja felsőoktatási tanulmányait szoros összefüggés keletkezik a művelődéshez való jog, a tudomány szabadsága, valamint a mozgás szabadsága között. Ebből következően ezen hármas közötti korrelációkat is mindenképpen vizsgálni kell.

Az ötödik kutatói kérdés: lehet-e mérni az anyaország-oktatási célország-diaszpóra hármában a nemzetközi dinamikus folyamatokat? A diaszpórák egyéni szinten való vizsgálata adhat olyan eredményt, amely hozzásegítheti a felsőoktatási intézményeket a hatékonyabb toborzáshoz? A Nemzetközi Hallgatói Migrációs Indexet (NHMI) azzal a céllal állítottam fel, hogy legyen olyan eszköze a kutatóknak, amely számszerűsítve képes megmutatni azt, hogy milyen minőségű és intenzitású kapcsolatban áll egymással a nemzetközi hallgatói migráció útján kialakult diaszpóra befogadó és küldő állama, továbbá, hogy ebben a keretrendszerben milyen szerepe lehet egy nemzetközi hallgatónak: mekkora lehetőség rejlik az adott diák számára, hogy a két ország közötti befolyásoló tényezővé válhasson, individuális és csoportos szinteken is. A *NHMI módszertana* – Earl Babbie munkásságára támaszkodva – a hét komponenshez (indikátorhoz) tesztek rendelése, azok összefüggéseinek vizsgálata.

A hatodik kutatói kérdés: milyen dinamika áll fenn jelenleg Magyarország és Vietnam között a magyarországi vietnami diaszpóra perspektívájából? A dolgozat több diaszpórikus szemléltetést is tartalmaz, de kifejezetten egy átfogó példát alkalmaz a NHMI teszteléséhez: a vietnami tudásdiaszpórákat Magyarországon. Az 1960-as évek és az 1980-as évek vége közötti időszakban Magyarország és Vietnam között virágzó

nemzetközi hallgatói migrációs tendencia bontakozott ki. Ebből következően a mai napig él egy alacsony létszámú, de magasan kvalifikált vietnami diaszpóra Magyarországon. A három-hatezer fős magyarországi vietnami diaszpóra elemzése kiváló lehetőséget nyújt az egyéni kutatás során felállított Index tesztelésére.

A kutatás korlátja az Index tesztelésénél válik kézzelfoghatóvá. Elméletileg a Magyarországon élő vietnamiak elemzése kiváló lehetőséget nyújt az NHMI tesztelésére, a gyakorlatban azonban számos fallal találja szemben magát a kutató, mivel egy rendkívül nehezen megközelíthető társadalmi csoportról van szó. Egy kívülálló számára, aki ráadásul politikai kérdéseket tesz fel, a bizalmuk elnyerése lehetetlen. Ezért szerepel a szubjektum mérésekor csupán négy interjú, mert az ötéves kutatás során négy magyarországi vietnami diaszpórataghoz tudtam e célból eljutni.

A kutatás módszertana a többes célrendszer miatt, többes eszközrendszerrel is dolgozott. A dolgozat egészén végighúzódik a széleskörű szakirodalomfeldolgozás, a statisztikai adatok feldolgozása, különböző már létező indexek analizálása, ezek komparatív, történeti elemzése, valamint a tipológiák, modellek alkotása. A saját indexem tesztelése során megjelenik az empiria is, négy félig strukturált mélyinterjú formájában.

A dolgozat szerkezete követi az NHMI logikáját. A dolgozat főbb fejezeteiben törekszem megadni a tudományterületi elhatárolást, ezen belül is a diaszpóra interdiszciplináris értelmezését. Ezt követően, ahogy az Indexben is megjelenik a befogadó ország-anyaország-tudásdiaszpóra hármasa, úgy jelennek meg ezek a szereplők az Indexet megelőző fejezetekben, mintegy elméleti bevezetőt nyújtva a dolgozatban feltártak gyakorlati alkalmazhatóságához. A dolgozat érdemi része az Index ismertetésével és tesztelésével zárul.

II. Az értekezés tudományos eredményeinek összefoglalása

A dolgozat a kutatási előfeltevésekhez, kérdésekhez visszacsatolva hat tudományos megállapítást, következtetést tartalmaz.

1. A diaszpóra a nemzetközi kapcsolatok rendszerének szereplőjévé vált

Nagyon egyértelmű megállapításnak tűnhet első látásra, mégis fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a diaszpórák már nem „csak” eszközök az államok kezében a nemzetközi színtéren, hanem sokkal inkább aktorok, akik képesek bizonyos eszközökkel valamilyen minőségű és mennyiségű hatást gyakorolni. Mindebből rögtön következik egy további állítás is, miszerint a diaszpórák – a nemzetközi kapcsolatok tudományán belül biztosan – csak interdiszciplinárisan érdemes értelmezni. Ezzel a fajta tudományos megközelítéssel lehet a legátfogóbb képet kapni a diaszpórák kialakulásáról, motivációiról, kapcsolatrendszeréről. Annak ellenére, hogy – véleményem szerint – a diaszpórák szereplőként való fellépése újdonság, nem szabad elfelejteni, hogy a társadalmak törésvonalainak megjelenése óta szerves részét képezik az emberi-társas létnek. Az i.e. 300-as évektől van írásos nyoma ennek a társadalmi jelenségnek, de ennél régebbi eredetet is tulajdoníthatunk a fogalomkörnek, hiszen egy elterjedt jelenségnek kellett lennie ahhoz, hogy a kor tudósai már egy konkrét elnevezést is rendeljenek hozzá.

A diaszpórával foglalkozó magyar és nemzetközi szakirodalom áttekintését, elemzését és összegzését követően létrehozott diaszpóra-meghatározásban szereplő attribútum-lista is méltán példázza a diaszpórákutatóban az interdiszciplinaritás szükségességét:

A diaszpóra egy olyan állampolgárságtól független, transznacionális csoport, amely

a) szétszóródottan él a világ különböző országaiban, amely szétszóródást a migráció bármely formája okozta;

- b) szorosan kötődik anyaországához, ami egy ténylegesen létező állam, vagy óhazájához, ami a közös mítoszokon alapszik, szorosan kötődve a múlthoz, melyet idealizál, ahova állandóan visszavágyik és hűséget érez iránta;
- c) a befogadó országban számszerű kisebbségben él, amely befogadó állam társadalmába nem tud a kirekesztés miatt, vagy nem is akar asszimilálódni;
- d) egy magas szervezetségi fokú interperszonális hálózat, ami szolidaritást vállal a társdiaszpórákkal;
- e) képes transznacionális politikai kapcsolatrendszert kialakítani az anyaország, a befogadó ország, illetve önmaga hármásával;
- f) tagjai az első generációs vándorok, ahol az első generációs vándor lehet olyan személy is, aki ténylegesen nem vándorolt, hanem határmódosítások következtében került az anyaországon kívülre, valamint azon leszármazottak, akik ismerik még az anyaország kultúráját, politikai berendezkedését, gazdasági filozófiáját, illetve jogrendszerét.

2. A kisebbségben élés joga egy folyamat

A kisebbségben élés kérdésköre a világ minden pontján problémát jelent és generál, hiszen egy rendkívül átpolitizált esetkörről van szó. Azonban a kisebbségi lét az emberek identitásának meghatározó része, így azt tőlük (pl. erőszakos asszimilációs tevékenységgel) nem lehet. A befogadó ország feladata, hogy a bevándorló, kisebbségi csoportok képesek legyenek olyan mértékben megtartani eredeti identitásukat, amennyire arra igényük van. Ehhez a befogadó ország rendelkezésére állnak mind aktív (pl. a befogadó társadalom érzékenyítésére irányuló programok), mind passzív (pl. egyszerűen nem gördít akadályt egyes hagyományok elé: pl. nem tiltja a hidzsáb viselését) eszközök. A kisebbségi kérdések esetében Európára mindig külön hangsúlyt kell fektetni az egyedülálló kisebbségvédelmi rendszerek miatt. Azonban Európában találkozhatunk egyfajta értékítélettel a kisebbségi csoportok tekintetében, akik ennek függvényében *pályázhatnak* a kisebbségeket védő többletjogokra – hiszen az emberi jogok kisebbségi létüktől függetlenül megjárnak nekik is. Az őshonos nemzeti és etnikai kisebbségek élvezik a legnagyobb védelmet Európában, ezek a csoportok szerepelnek európai értékei között is, részben azért, mert ez a fajta védelmi háló az esetek döntő többségében a reciprocitás elve mentén működik. Az új kisebbségek esetében a befogadó államok már legtöbbször szétárják a kezüket, elvárva az asszimilációt, illetve a kisebbségi lét megtartására irányuló segítséget is az anyaországra hárítják. Ezek miatt a tényezők miatt jelenthető ki az, hogy a kisebbségben élés joga egy folyamat.

3. A diaszpórák interkulturális kommunikátorok/mediátorok

A diaszpórák saját eszközzel rendelkező, célorientált társadalmi csoportjai a nemzetközi kapcsolatoknak. Célorientált, mivel a diaszpóralét egy folyamat, ahol a *szintlépést* a célok pontos kijelölésével, majd azok elérésével lehet teljesíteni, ahol minden célhoz egyedi eszközzel rendelnek. A diaszpórák működésének két iránya van: az első az anyaország felől érkező igény külső hatásra való teljesítése; a második pedig az anyaország irányába zajló tevékenység, amit belső készítésre valósít meg. Előbbi esetében a diaszpóra egyfajta eszköz, az anyaország külföldi kiterjesztése. Itt beszélhetünk a diaszpórán keresztüli diplomáciáról, a lobbiról és a hírszerzés eszközeivel. Utóbbi eset pedig a diaszpórák általi diplomácia, ahol szintén ismerni kell a lobbiról, a gazdasági tevékenységről, valamint a közösségi média szerepéről. A diaszpóra rendelkezésére álló eszközökből tisztán kiviláglik, hogy mindig valamilyen kommunikációs kellékről van szó. Arról a tényről

nem is beszélve, hogy a diaszpórák jelenléte az infokommunikációs forradalom előrehaladtával párhuzamosan nőtt a nemzetközi kapcsolatokban. Mindebből kijelenthető, hogy a diaszpórák interkulturális kommunikátorai, közvetítői a vizsgált rendszernek.

4. A származási ország szempontjából a tudásdiaszpórának nincsenek különleges ismertetőjegyei

A küldő államoknak, felismerve a külhoni polgáraik alacsony hazatérési kedvét, új stratégiát kellett kialakítaniuk ahhoz, hogy a külhoni polgárok továbbra is hűségesek maradjanak *eredeti* országukhoz. Itt jelenik meg a diaszpóra opció, amely hasznos agyelszívás célja, hogy a magasan képzett vándorok továbbra is hűségesek maradjanak az anyaországhoz, azaz járuljanak hozzá az anyaország innovációs és technológiai fejlődéséhez, de immáron külföldről. Ehhez lehet két eszközt rendelni: a hazautalásokat és a tudástranszfert. Azonban annak ellenére, hogy egy nemzetközi hallgatónak pontosan körülhatárolható, különleges ismertetőjegyei vannak (kulturális tudatosság, nyelvi képességek, alkalmazkodás, tolerancia, helyzetfelismerő jártasság, kozmopolita és mobilis munkavállalók, transznacionalitás, jobb társadalmi beilleszkedés), ez már nem jellemző az értelmiségi individuumok csoportba tömörülésére. Hiszen mind a korábban ismertetett hazautalási rendszer, illetve a tudástranszfer eszköze lehet más típusú diaszpóráknak is.

5. Bizonyos fokig mérhetővé/összehasonlíthatóvá tehető a nemzetközi hallgatói migrációval létrejövő diaszpóra jelentősége

A NHMI célját elérte azzal, hogy elsősorban szubjektív itemekkel mérhetővé és előrejelezhetővé tette a tudásdiaszpóra – anyaország – befogadó ország háromszögében fennálló kapcsolat minőségét és intenzitását, a nemzetközi hallgató fókuszából. Az alábbi (1.) táblázat tartalmazza összefoglalóan a NHMI által alkalmazott mérőegységeket és azok összesített értékrendszerét.

küldő és befogadó ország, nemzetközi hallgató / hatásérték	Alacsony (1)	Mérsékelt (2)	Magas (3)
Kultúra	azonos kulturális gyökerek	hasonló kulturális gyökerek	eltérő kulturális gyökerek
Politika-jog	hasonló politikai ideológia, azonos rezsím	hasonló politikai ideológia, különböző rezsím	eltérő politikai ideológia
Földrajz	ugyanaz a régió	ugyanaz a civilizációs- kulturális kör	különböző civilizációs- kulturális kör
Gazdaság	semmilyen kapcsolatot nem akarnak	már van valamiféle gazdasági kapcsolat	még nincs gazdasági kapocs, de akarják
Korrekción	Pozitív		Negatív
Küldő állam nemzetköziesítési politikája	akadályozó	passzív támogató	aktív támogató
Demokrácia Index	autoriter rendszer	hibrid rendszer	teljes demokrácia / hibás demokrácia
Fragile State Index	riasztásra okot adó államok	figyelmeztetésre okot adó államok	fenntartható / stabil államok
Oktatási célország társadalma	xenofób társadalom	semleges társadalom	inkluzív társadalom
Oktatási célország nemzetköziesítési politikája	akadályozó	passzív támogató	aktív támogató

	Demokrácia Index	autoriter rendszer	hibrid rendszer	teljes demokrácia / hibás demokrácia																	
	Fragile State Index	riasztásra okot adó államok	figyelmeztetésre okot adó államok	fenntartható / stabil államok																	
	Eltöltött idő	bizonyítványmobilitás	kreditmobilitás	diplomamobilitás																	
	Az oktatás nyelve	saját anyanyelvén	közvetítő nyelven	a befogadó ország anyanyelvén																	
	Egyéni szándék –és motiváció	amotiváció	extrinzik motiváció	intrinzik motiváció																	
	Korrekción	Pozitív		Negatív																	
	ÖSSZESÍTVE																				
	1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3

1. táblázat A NHMI mérőszámainak összesítése.

A kutatói kérdés itt egy olyan változót jelölt, amelynek jelenleg nem ismerjük egyetlen, pontosan körülhatárolható attribútumát, így ennek vizsgálatához egy összetett mérőszközre van szükségünk, amely képes figyelembe venni több adatot is, amellyel már nem csupán hozzávetőleges mutatót kapunk, hanem magát a változót. Erre hatékony mérőszköz az index, ami úgy méri a változót, hogy egyszerűen összeadja az indikátorokhoz rendelt pontszámokat.

A NHMI hét mutatóból (item/indikátor) áll, amelyek közül hat a nemzetközi hallgatói migráció szereplőiehez (a küldő/származási ország, a befogadó/oktatási célország és a nemzetközi hallgató) kötődik. A hetedik mutató a szocializációs határ, amely a két vizsgált állam közötti távolságot mutatja meg, figyelemmel a két ország közötti azonosságokra, hasonlóságokra és különbözőségekre, azokat összehasonlítva.

Az itemeket úgy válogattam meg, hogy mindegyik okozata legyen a változónak, így empirikus összefüggés állapítható meg közöttük: egyikből jósolható a másik. A küldő államhoz egy mutató: a nemzetközi hallgató támogatása; az oktatási célországhoz két mutató: a befogadó társadalom, valamint a nemzetközi hallgatók támogatása; a nemzetközi hallgatóhoz pedig három mutató: az egyéni szándék és motiváció, az oktatási célországban eltöltött idő, illetve az oktatás nyelve tapad, illetve ahol a szocializációs határ külön áll.

Az NHMI a mutatók adatokkal való feltöltésével megmutatja, hogy két ország között milyen minőségű és mennyiségű kapcsolat áll fent, másrészt pedig azt, hogy ezt a viszonyrendszert az adott nemzetközi hallgató, illetve az adott tudásdiaszpóra milyen hatékonysággal tudja befolyásolni. Ebbe az elméleti modellbe a mutatókhoz teszt rendelhető (egyől háromig terjedő pontszám), és ezek összesített egyszerű átlaga adja meg az index mérőszámát – így a NHMI terjedelme: 1-3. Minél magasabb az összesített pontszám, annál magasabb a közvetítői lehetőség az adott nemzetközi hallgatóban a két vizsgált állam kapcsolatainak tekintetében.

A szocializációs határ egy öt távolságból, vagy dimenzióból álló mutató, ami a CAGE távolsági keretrendszerén (*Distance Framework*) alapszik. A CAGE távolsági keretrendszer megalkotója Pankaj Ghemawat indiai-amerikai közgazdász és professzor volt. Azzal a céllal készítette, hogy megkönnyítse a vállalatok külpiazi befektetési döntéseit. Mivel a nemzetközi hallgatói migráció egy hosszú távú befektetés, egyfajta üzlet, ezért operálhatunk egy módosított CAGE terminológiával. A CAGE mozaikszó: C a kulturális távolságot, A az adminisztratív és politikai távolságot, G a földrajzi távolságot, E pedig a gazdasági távolságot jelöli.

A CAGE rövidítés első betűje a kulturális távolságot jelöli, ami tartalmazza a nyelvi, vallási, etnikai, illetve társadalmi normákbeli különbözőségeket, hasonlóságokat. Ebből következően a NHMI kulturális

dimenziója is számos elemet foglal magában, mint pl. a nyelv, vallás, nőkhöz való hozzáállás, jogi kultúra, társadalmi attitűd stb. Ez a távolság a földrajzi távolsággal áll a legszorosabb kötelékben, hiszen, ahogy azt majd látni fogjuk, ott is a kulturális távolság a fokmérő. Mindebből következően, az azonos kulturális gyökerekkel rendelkező államok esetén egy pont jár, a hasonló kulturális hátterű államok esetén két pont jár, míg az eltérőek esetén három pont jár.

A CAGE távolsági keretrendszer a második távolságot adminisztratívnek nevezi, ami gyakorlatilag a közintézmények távolságát, azaz politikai-jogi dimenziót jelöl. A jogi és pénzügyi intézmények, a politikai ellenségeskedés, valamint a két ország közös monetáris vagy politikai társulásának megléte vagy hiánya komponensekből áll. A nemzetközi diákmigráció esetében inkább a két ország politikai ideológiáinak távolságát kell figyelembe vennünk ennél a mutatónál, amely nemcsak a mai politikai rendszereket, hanem a két vizsgált állam történelmi együttműködését is magában foglalja. Hasonló politikai ideológiák esetén, és ha a kormányzati rendszerek/rezsimek azonosak, akkor a külföldi diák mint közvetítő felesleges, ez a helyzet egy pontot kap. A hasonló politikai ideológiák, de különböző rendszerek és kormányzati rendszerek esetén két pont jár. Az eltérő politikai ideológiák feltételei esetén a politikai távolság mutatója három pontot kap.

A CAGE távolsági keretrendszer harmadik vizsgálendő eleme a földrajzi távolság, ahol a szerző három olyan tényezőt emel ki, amelyek befolyásolhatják egy vállalat külföldi beruházással kapcsolatos döntését: (1) az éghajlati viszonyokat, (2) a fizikai távolságot és (3) a közös határ meglétét vagy éppen hiányát. A CAGE távolsági keretrendszer földrajzi távolságra vonatkozó megoldásait alkalmazhatjuk a diákmigráció döntési mechanizmusaira is. Ez utóbbi esetben azonban a földrajzi hely megválasztása során a gazdasági kérdések mellett az emócióra is különös hangsúlyt kell fektetni, hiszen minél messzebb megy a diák, annál kevesebbszer tudja meglátogatni a családját – anyagi és időbeli okokból, illetve annál messzebbre kerül megszokott kulturális közegétől, ami minden hallgató személyiségfejlődésére nagy hatással van. A NHMI szerint egy pont jár, ha a lakóhely és a tanulmányi célország ugyanabban a régióban van (közös határ, a két állam jól ismeri egymást), két pont jár, ha a két ország ugyanazon civilizációs-kulturális körben van, és három pont jár, ha a nemzetközi diák egy másik civilizációs-kulturális gyökerekkel rendelkező államba vándorol.

A gazdasági távolság a CAGE távolsági keretrendszerében a két ország eltérő fogyasztói jövedelmének, a természeti, pénzügyi és emberi erőforrások költségeinek és minőségének, valamint a két ország eltérő információnak vagy ismereteinek az összevetéséből áll. Az államok szempontjából, ha együtt akarnak működni, az együttműködés kialakítása könnyebb lesz, ha a gazdaságpolitikájuk azonos vagy hasonló. Ha azonban a gazdaságpolitikák hasonlóak, ezért a kapcsolatépítés közvetítő nélkül is könnyű lehet, akkor egyik államnak sem lesz szüksége a nemzetközi hallgató közbenjárására. Más szóval, minél nagyobb a gazdasági távolság két ország között, annál nagyobb lesz a nemzetközi diákban rejlő potenciál is, mert azáltal, hogy két egymástól távol álló gazdasági rendszer működésének ismeretének birtokában van, annál hatékonyabban képes a hídszerepet ellátni. Ha azonban a gazdasági különbségek túl nagyok, vagyis amikor több a különbözőség, mint a hasonlóság, vagy éppen nincs is politikai akarat arra, hogy ezt áthidalják, akkor azt is feltételezhetjük, hogy az államok nem is akarnak gazdasági kapcsolatokat kiépíteni egymással, amely esetben a nemzetközi hallgatóra sem lenne szükségük. A vizsgált mutató esetében ez utóbbi eshetőség jelenti az egy pontot, két pontot kap az, amikor a két ország már épített ki gazdasági kapcsolatot, és három pontot kapott az az eset, amikor a két állam gazdasági kapcsolatot akar, de az még nem jött létre.

A NHMI következő vizsgálandó eleme a küldő állam, ahol egy tényleges és egy rejtett mutató szerepel, amelyek szoros összefüggésben állnak egymással. A valódi mutató az anyaország nemzetközi hallgatói migrációt támogató rendszere, azaz a mozgásszabadsághoz való hozzáállása, a rejtett pedig a küldő állam politikai berendezkedése, amely ugyan már a távolságoknál is megjelenik, de e nélkül az elem nélkül nem lehet jól értelmezni az anyaország felsőoktatási környezetének körvonalait. Ezt a két elemet összefüggéseiben kell értelmezni.

A politikai berendezkedés mérésére az EIU (Economist Intelligence Unit) Demokrácia-indexét (DI – Democracy Index) alkalmazom. A hallgatók külföldi tanulási lehetőségeinek elemzésére pedig a Fragile State Index (FSI) politikai indikátorai közül a P3: Emberi jogok és jogállamiság csoportot, illetve a gazdasági indikátorok közül az E3: Elvándorlás és agyelszívás csoportot vetem össze. Előbbi a mozgásszabadságra vonatkozó adatokat tartalmazza, utóbbi pedig az adott ország elhagyására vonatkozó hajlandóságra és lehetőségekre vonatkozóan tartalmaz adatokat. A küldő ország mérőszáma a két indikátor átlaga alapján kerül megállapításra. Ha a származási ország aktív támogatója a nemzetközi oktatásnak, akkor a mutató száma 3, ha a származási ország passzív támogató, akkor a mutató 2 pontot ér. Abban az esetben pedig, ha akadályozója, inkább tiltja a nemzetközi mozgásszabadságot és ezzel az oktatást, akkor a mutató száma 1 pont.

A NHMI ezen indikátora azt követően kapja meg a számát, miután a DI és az FSI vonatkozó indikátorait összevetettük. A teljes és a hibás demokrácia, valamint a fenntartható és stabil államok 3 pontot érnek az NHMI értelmezési keretei között. A hibrid rendszerek és a figyelmeztetésre okot adó államok 2, míg az autoriter rendszerek és a riasztásra okot adó államok 1 pontot kapnak.

A NHMI célországához kapcsolódó indikátorcsoportja két mutatóból áll: (1) a befogadó társadalom külföldiek irányába tanúsított attitűdjéből, illetve (2) a nemzetközi hallgatók támogatásából. Előbbi vizsgálatára azért van szükség, hiszen a bevándorlók sikeres integrációjához szükség van arra, hogy a befogadó társadalom valóban befogadó legyen, és ne ellenségesen viszonyuljon a külföldiekhez. Minél befogadóbb egy társadalom, annál könnyebben sajátítható el annak kultúrája. Ebből következően, a legkevésbé xenofób országok kapnak három, a semlegesek kettő, az ellenségesek pedig egy pontot.

A Bogardus-skála az egyik olyan eszköz, amely képes mérni az említett társadalmi távolságot. A xenológia azonban, mint egységes tudományterület, ami a külföldiek és a fogadó társadalom viszonyrendszerét kutatná, a mai napig nem létezik. Így három kutatási dimenzióból állíthatjuk össze a másság elfogadási mércéjét: (1) a migrációkutatásból, ami elsősorban a bevándorlás-állampolgárság-integráció hármásával foglalkozik, (2) a rasszizmussal kapcsolatos kutatásokból, amelyek elsősorban az idegengyűlöletre fókuszálnak, valamint (3) a társadalmi együttélésrel kapcsolatos kutatásokból, amelyek az asszimiláció, multi- és interkulturalizmus és etnicitás kérdésköreivel foglalkoznak. A xenológia kapcsán is előtérbe kerül az interdiszciplinaritás, hiszen hagyományosan a közgazdaságtan és a szociológia folytat kutatásokat ezen a területen, azonban újabban a politikatudomány és a kommunikációtudomány is beszállt a vizsgálatba. Ebből következően még fontosabb lenne egy egységes nemzetközi xenológia elemzési keretrendszer kidolgozása.

A harmadik és egyben utolsó mutató gyakorlatilag az oktatási célország felsőoktatási nemzetköziesítési politikája, tehát itt az a kérdés, hogy az adott ország a nemzetköziesítés mely formáját prioritizálja, illetve, hogy van-e bármilyen a nemzetközi hallgatói migrációhoz kapcsolódó programja. Az aktív támogató állam három, a passzív támogató kettő, az elutasító pedig egy pontot kap az NHMI-ben. Ennél az indikátornál a küldő ország nemzetközi hallgatói migrációs politikájának vizsgálatához hasonlóan a

Demokrácia Index és a Fragile State Index vonatkozó mutatóit érdemes használni, összevetni. Mindehhez hozzá kell venni az ország felsőoktatási nemzetköziesítési politikáját is, ha létezik.

A NHMI középpontjában egyértelműen a nemzetközi hallgató áll, hiszen az egyén személyiségének, identitásának alakulása meghatározza azt, hogy milyen irányba és mekkora intenzitással lép be a két állam közötti viszonyrendszerbe. Itt három indikátort kell vizsgálnunk: az első a nemzetközi hallgató egyéni szándékát és motivációját, ami az egyik legfontosabb mutató, egyben a legösszetettebb kérdéskör. A nemzetközi hallgatóhoz kapcsolódó második mutató az oktatási célországban eltöltött idő. A harmadik, egyben utolsó indikátor a nemzetközi hallgatók nyelvtudása, vagy inkább a választott képzési programnak a nyelve.

A motiváció vizsgálatához az önmeghatározási elméletet (SDT – Self-determination Theory) érdemes alkalmazni. Az önmeghatározási elmélet egy széles motivációs keretrendszer, amelynek középpontjában az a meggyőződés áll, hogy minden embernek alapvető veleszületett pszichológiai szükségletei vannak az autonómia, a kompetencia és a kötődés terén, és hogy a szociális környezet fontos szerepet játszik ezen szükségletek megvalósulásában. A motiváció három nagy csoportra bontható: (1) amotivációra, (2) intrinzik és (3) extrinzik motivációra. Az amotiváció a motiváció teljes hiányát jelenti. Az amotivált emberek vagy egyáltalán nem, vagy passzívan cselekszenek. Az intrinzik motiváció az önmeghatározó viselkedés csúcsát jelenti. Az intrinzik motivált egyének a tevékenység örömeért, a bennük rejlő kitejesedés miatt cselekednek. Az extrinzik az előző két típus között helyezkedik el: az egyén motivált, de valamilyen külső ösztönző hatására. Egy amotivált, azaz nem-cselekvő/passzívan-cselekvő diák nagy valószínűséggel nem fog nemzetközi hallgatóvá válni, így ezzel az esettel nem foglalkozik a dolgozat. Az intrinzik és extrinzik motiváció azonban már egy sokkal érdekesebb aspektust jelentenek.

A Debreceni Egyetem három doktoranduszának közös publikációja 2020-ban jelent meg a *Central European Journal of Educational Research*-ben, amelyben azt vizsgálták, hogy milyen motivációi vannak egy hallgatónak arra, hogy származási országától eltérő államban folytassa felsőfokú tanulmányait. Négy nagy motivációs kört azonosítottak: (1) a személyes motivációt, (2) a geo-akadémiai motivációt, (3) a pénzügyi motivációt, valamint (4) a családi és jövőbeli elvárásokat.

A személyes motiváció elsősorban a kalandvágyat jelöli, amikor az a célja a nemzetközi diáknak, hogy jobban megismerje önmagát, megismerkedjen egy új kultúrával és fejlessze problémamegoldó képességét. Az ilyen intrinzik motivációjú diákok hajlamosabbak lehetnek tanulmányaik befejezését követően az oktatási célországban maradni, vagy egy harmadik országba vándorolni.

A geo-akadémiai motiváció esetében az egyik fő cél a jobb oktatásban való részvétel. Mindemellett kiemelték az angol nyelvtudás elmélyítését is, amiből arra következtethetünk, hogy ezen hallgatóknak nem céljuk az oktatási célország kultúrájának elsajátítása. Továbbá, mivel származási országukat elsődlegesen egy jobb oktatás reményében hagyták el, így az ő esetükben a hazatérésre van a legtöbb esély.

A pénzügyi motiváció esetében elmondható, hogy nem maga az oktatási célország a vonzó a nemzetközi diák számára, hanem az adott ország által biztosított pénzügyi könnyítések, mint pl. ösztöndíjak, vagy éppen az olcsóbb megélhetés. Ennél a motivációnál még a szülőktől való anyagi elszakadást is kiemelték a hallgatók, így különösen elmondható, hogy ebben az esetben a diákok harmadik országban való szerencsepróbálását feltételezhetjük tanulmányaik befejezését követően.

A családi és jövőbeli elvárások jelentik abszolút az extrinzik motivációt, amikor is a nemzetközi hallgató elsősorban a szüleinek kíván megfelelni. Mivel a családi elvárások miatti aggodalom a domináns, így

ezen hallgatóktól nem feltétlenül várható a harmadik országba vándorlás, sokkal inkább a szülő által/segítségével választott oktatási célországban maradás vagy éppen a hazatérés.

Ahhoz, hogy egy nemzetközi hallgató hatékonyan tudjon mozogni a két állam közötti viszonyrendszerben, mind a két szóban forgó ország kultúrájának birtokában kell lennie. Minél több időt tölt valaki egy adott országban, annál jobban fogja érteni annak működését, társadalmának gondolkodásmódját, illetve formálja identitását is. Az NHMI értelmezési keretei között az a nemzetközi hallgató, aki a diplomamobilitást választja három pontot, aki a kreditmobilitást két pontot és aki a bizonyítványmobilitást az egy pontot kap.

A diákok mobilitásának három típusát különböztetjük meg, amelyek mind-mind más időtartamot is jelölnek amellet, hogy a képzési struktúra is különböző. Az első a diplomamobilitás, amikor a nemzetközi hallgató teljes képzési időre hagyja el a származási országot egy új oktatási célországért cserébe. A második a kreditmobilitás, amikor a nemzetközi hallgatók rövid ideig – legfeljebb egy tanévig – tartózkodnak külföldön és az ott megszerzett krediteket beilleszthetők az otthon folyamatban lévő képzési programukba. A harmadik pedig a bizonyítványmobilitás, amikor a nemzetközi diák nagyon rövid ideig tartózkodik külföldön, tipikusan bizonyos készségek, főként nyelvtudás fejlesztése céljából, mindezt anélkül, hogy diplomát vagy krediteket szerezne. Fontos kiemelni a három típus közötti kibocsátó-befogadó országbeli különbségeket. A diplomamobilitás nagy része még mindig az alacsonyabb és közepes jövedelmű országokból a magasabb jövedelmű országokba irányul. A kreditmobilitás elsősorban a magasabb jövedelmű országok között zajlik, és különösen erős az Egyesült Államokban (külföldi tanulmányi programok) és Európában (Erasmus+). A bizonyítványmobilitás globális jelenség, a száma magas, de nincsenek pontos adatok.

A kultúra teljes mértékű elsajátításához elengedhetetlen az adott nyelv ismerete. Miért? Thanasoulas szerint, a nyelv nem létezik a kultúrától függetlenül, vagyis a gyakorlatok és hiedelmek társadalmilag örökölt együttélésétől, amely meghatározza életünk textúráját. Bizonyos értelemben kulcs egy társadalom kulturális múltjához, útmutató a társadalmi valósághoz. Goodenough szerint egy társadalom kultúrája abból áll, amit az embernek tudnia vagy hinnie kell ahhoz, hogy a tagjai számára elfogadható módon működhessen, és ezt bármelyikük által elfogadott szerepben megtehesse.

A nyelvi viselkedés elválaszthatatlan a kultúrától, hiszen a nyelvi eszközök a társadalom fejlődésével alakultak ki és állandóan változnak. A nyelv és a kultúra befolyásolják az emberek életfelfogását, ahol ezen észlelések értékeléséhez az emberek az előzetesen megszerzett nyelvi és kulturális ismereteiket használják fel. A nyelv és a kultúra közötti kapcsolat rendkívül összetett és bonyolult, hiszen az emberek kommunikáció közbeni kognitív folyamatairól van szó. A Whorf-i hipotézis szerint a nyelv szerkezete meghatározza, hogy az adott nyelvet beszélők, hogyan látják a világot.

Ebből következően, ha a nemzetközi hallgató saját anyanyelvén folytat tanulmányokat az a NHMI keretrendszerében egy pontot, ha közvetítőnyelven, mint pl. az angol, akkor kettő pontot, ha pedig az oktatási célország anyanyelvén, akkor az három pontot jelent.

A Nemzetközi Hallgatói Migrációs Index egy hipotetikus modell, amit a fókuszba helyezett csoporttal folytatott interjúkkal lehet finomítani annak érdekében, hogy differenciáltabban lehessen látni a kialakított modellt. Az objektív mérőszámot tehát célszerű korrigálni a szubjektummal, két helyen: (1) a küldő és az oktatási célországnál, illetve (2) a nemzetközi hallgatónál, de mindkét eset a nemzetközi hallgatókkal készített

interjúkon alapszik. A korrekció az objektív mérőszámhoz pozitivitást vagy negativitást ad, ami elmozdítja a végső skálán a nemzetközi hallgató befolyásolási lehetőségeit.

6. A magyarországi vietnami diaszpórának jelenleg nincs látható jelenléte a magyar-vietnami államközi kapcsolatokban

A Magyarországon élő három-hatezer főt számláló vietnami diaszpóra számában kicsi, intézményesültségi szintje alacsony, befolyásában gyenge. A vietnami diaszpóra egy rendkívül zárt és összetartó közösség, akiknek nem célja a magyar társadalomba való teljes beilleszkedés, inkább a csendes egymás mellett élésre törekednek. Ez a fajta hozzáállás magában hordozza azt, hogy ha van is lehetősége, kapacitása a diaszpórának az államközi kapcsolatok befolyásolására, nem fogják kihasználni potenciáljukat, mert nincs rá igényük. A NHMI alapján lenne mérsékelt befolyásolási potenciál egyéni és közösségi szinten is, de ahogy arra az interjúk rámutattak, erre nincs szemmel látható hajlandóság. Annak, hogy a vietnami diaszpóra nem kíván részt venni a magyar-vietnami bilaterális kapcsolatokban, számos oka lehet, azonban ezen okok pontos feltárása, illetve a diaszpóra mozgósításának lehetőségei, módszerei újabb kutatások alapja kell, hogy legyen.

III. Konklúzió

A dolgozat célja annak vizsgálata volt, hogy az egyén és kisebb-nagyobb csoportjai, hogyan jelennek meg a nemzetközi kapcsolatokban. Erre nem lehet egy egyszerű választ adni, hiszen a diaszpórák lehetnek szereplők, eszközök, interperszonális hálók csomópontjai, tudásátadók, interkulturális kommunikátorok, gazdasági tényezők vagy éppen állami kiterjesztések. Ők a nemzetközi kapcsolatok kaméleonjai: bármivé válhatnak, amit éppen megkövetel a történelmi szükségszerűség. Azt, hogy a diaszpóráknak nincs pontosan lehatárolt szerepköre és definíciója a vizsgált rendszerben nem csak előnyként lehet és kell felfogni, hiszen ezáltal nagyban megnehezül az fenomen értelmezése, maga a kutatás is.

A diaszpórákkal foglalkozni kell, ez nem vitás, az viszont annál inkább, hogy kinek és milyen módon kellene ezt megtennie. A dolgozat egy diaszpórikus példát ragadott ki, a tudásdiaszpóráét, amely alapján is nyilvánvalóvá vált, hogy ennek a társadalmi csoportnak a létezése mennyire összetett, bonyolult, számos aktórral és érdekelttel.

Sok szakértő úgy véli, hogy a globalizált társadalom jövője az azonos eszmékkel és azonos társadalmi, kulturális vagy gazdasági érdekekkel rendelkező emberek globális hálózatainak létrehozása. A diaszpórahálózatok jó modellek, amelyek hozzájárulnak a jobb társadalmak létrehozásának humanista céljához. Minden kétséget kizáróan állíthatjuk, hogy a globalizáció és a határokat átlépő képzés, az ezzel megnyíló lehetőségek ösztönzőleg hatnak a világ diákjaira. Olyan kapcsolatokat építenek ki, amely a migránsok között akár kontinenseket összekötő „hídként” is értelmezhető. Ebben fogható meg leginkább a kutatás lényege, újszerűsége, illetve hasznosíthatósága is. A nemzetközi hallgatóban rejtőző befolyásolási potenciál mérése új lehetőségeket a felsőoktatási intézményeknek arra, hogy átértékeljék már meglévő, vagy kialakítsák nemzetköziesítési stratégiájuk hallgató-toborzási részét. Naivitás lenne viszont arról beszélni, hogy egy ilyen index alapján a küldő vagy befogadó államok újraértékelnék bármely a dolgozatban tárgyalt szakpolitikájukat, annak ellenére, hogy ez lenne a végső cél.

A korábbi időkben a társadalom elitjét alkotó mobil réteg, a peregrinusok migrációs motivációját az adta, hogy a több különböző helyen szerzett tapasztalat csak növelte szellemi értéküket. Mára, kifejezetten a

globalizáció felgyorsulása miatt ezen a jelenségen úgy változott a jelentősége, hogy a tanulási befektetés képessé vált a gyors megtérülésre. Továbbá azt is észrevehetjük, hogy nagyobb a kereslet azon munkaerő iránt, amely több országban szerzett tapasztalatot. Fontos hangsúlyozni, hogy az oktatási befektetés mind egyéni, mind társadalmi szinten megtérül. Ezt támasztja alá az OECD tanulmánya is, amelyben kifejezik, hogy az egyént az oktatási célországban eltöltött idő tapasztalatokkal gazdagítja, illetve gazdaságfejlesztési eszközként is működhet a küldő és a befogadó állam között. Az államok egyre inkább érdekelték a magasan kvalifikált munkaerő elszívásában, amelynek első lépcsője a felsőoktatás nemzetköziesítése és a nemzetközi hallgatók megtartása, letelepítése: diaszpórává formálása. Az államok azonban elsősorban nem a gazdasági racionalitás alapján döntenek, hanem a diplomáciai kérdéseket helyezik előtérbe, aminek ugyan lehet gazdasági előnye is, de ez nem minden esetben igaz.

A korlátok ellenére a dolgozat jelentősen hozzájárul általánosságban a diaszpórákról szóló, valamint a magyarországi és a közép- és kelet-európai országok vietnámi diaszpórájáról szóló, kulturális, politikai, gazdasági és mindenekelőtt nemzetközi kapcsolatok szempontú szakirodalomhoz. Általánosságban elmondható, hogy a modern kommunikációs technológiák központi szerepet játszanak a bevándorlók politikai aktivitásának alakításában. Ennek a ténynek a figyelembevétele segít a fogadó és a küldő országok egyesületeinek és állami szereplőinek abban, hogy megfelelő stratégiákat és politikákat alakítsanak ki a migráns szereplők politikai szerepvállalásából és mozgósításából eredő társadalmi változásokra. A folyamatos és gyors változás a jövő, amely bizonytalanságban a diaszpórák kifejezetten képesek helytállni pontosan kaméleon jellegük miatt, ami simulékonyabbá és a változások könnyebb elfogadóivá teszi őket.

IV. Az értekezés témájában megjelent publikációk listája

- Szaniszló Réka Brigitta: Vietnam jogi kultúrája. In: Fejes, Zsuzsanna (szerk.) Jog és kultúra. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, (2018) pp. 171-180.
- Szaniszló Réka Brigitta: Interstate Student Migration Index - The Theory. In: Bódog, Ferenc et al. (szerk.) 7th Interdisciplinary Doctoral Conference 2018 Conference Book. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, (2018) pp. 374-386.
- Szaniszló Réka Brigitta: A kisebbségben élés joga, avagy a diaszpóralét egy esete. ARSBONI 6 : 3-4 pp. 98-110. , (2018).
- Réka Brigitta Szaniszló: Viet Nam's Importance for Hungary - Through the Glasses of Higher Education. In: György, Iván Neszmélyi (szerk.) The Past and the Future of Hungary's Diplomatic and Trade Relations with East Asia. Budapest: Budapest Business School, (2019) pp. 55-70.
- Réka Brigitta Szaniszló: The Most Successful Diaspora? Jewish and International Relations. In: Tatjana, Bugarski (szerk.) Harmonisation of Serbian and Hungarian Law with the European Union Law : thematic collection of papers. Újvidék: Újvidéki Jogtudományi Kar, Kiadói Központ, (2018) pp. 501-510.
- Réka Brigitta Szaniszló: The Process of Becoming a Nationality in Hungary: Vietnamese Chances. In: Kis, Kelemen Bence; Mohay, Ágoston (szerk.) EU Justice and Home Affairs Research Papers in the Context of Migration and Asylum Law. Pécs: University of Pécs, Faculty of Law, Centre for European Research and Education, (2019) pp. 130-146.
- Szaniszló Réka Brigitta: The Immigration and Integration of Vietnamese People to Hungary before Europe's Annus Mirabilis. In: Branislav, Ristivojevic (szerk.) The Legal Aspects of Migration in the Region

- The Balkan Route. Novi Sad: University of Novi Sad, Faculty of Law, Publishing Center, (2019) pp. 221-231.
- Szaniszló Réka Brigitta: A hátrányos megkülönböztetés tilalma. Az állampolgárság mint védett tulajdonság az EBH gyakorlatában. JOGELMÉLETI SZEMLE 2019 : 3 pp. 166-177. (2019).
  - Szaniszló, Réka Brigitta: A diaszpóra fogalma. Interdiszciplináris megközelítés. DOI 10.14232/belv.2019.3.6. BELVEDERE MERIDIONALE 2019 : 3 pp. 83-98. (2019).
  - Szaniszló Réka Brigitta: Kommunizmus Vietnámban - Egy magyar típusú rendszerváltozás lehetősége? FORUM: PUBLICATIONES DOCTORANDORUM JURIDICORUM 9 pp. 103-119. (2019).
  - Szaniszló, Réka Brigitta: Diaspora Diplomacy: The Case of the Vietnamese Diaspora living in Hungary in the Diaspora Diplomacy. In: Hajzer, Gergő; Mátyus, Imre; Merkovity, Norbert; Molnár, Judit; Stumpf, Péter Bence; Szabó, Palócz Orsolya (szerk.) Communicative Space – Political Space : 11th Central and Eastern European Communication and Media Conference, 2018. Szeged: Iurisperitus Kiadó (2020) pp. 223-230.
  - Szaniszló Réka Brigitta: Europe as a Mosaic of Identities : Nexus of National Minorities and European Values. Central and Eastern European Legal Studies: 8 (2) pp 217-226 (2020).

University of Szeged
Doctoral School of Law and Political Sciences

Synopsis for the doctoral (PhD) dissertation

Réka Brigitta Szaniszló

**Diaspora in international relations
Possibilities to measure the presence of knowledge diasporas**

Supervisors:

Dr. Judit Tóth, CSc.

Dr. Tamás Pongó, Ph.D.

Szeged, 2023.

I. Background to the doctoral dissertation

At present, one of the major - and in our region the greatest - cohesive forces of societies is the nation. National identity includes the mother tongue, the homeland, the family and a shared past, present and future. Today, belonging to a nation is the backbone of societies' identity. The spatial abandonment of the nation in any sense (e.g. voluntary migration, border changes, deportation, etc.) traumatizes the individual, as he or she loses the community with which he or she was throwing in his/her lot. Thus, one of the most important goals is always to find a defensive environment, and this defensive network in a foreign country is the diaspora. Individuals who leave their own society will follow a different development path from both the old and the new society, where, however, the preservation of tradition is valued. And the phenomenon of society within society implies the emergence of multiple national identities, possibly dual loyalties. It is this transnationality that makes diasporas important for international relations.

The primary actors in international (inter-state) relations are naturally the states. Thus, studies in the field of international relations focus mainly on the relations between states, the behaviour of states, and possibly even on the state's relations with international organisations. Indeed, the science of international relations itself was created to understand and resolve anomalies in the system of relations between states. The role of states in international relations is indisputable, but we must not forget the other actors, who can never be the protagonists of the system under study, but whose involvement in the system can shape the room for manoeuvre of states. The increased opportunities for non-state actors to play a role have been made possible primarily by globalisation and the information and communication revolution.

The aim of this *dissertation* is to examine how individuals and their smaller or larger groups are represented in international relations. National enclaves of societies, i.e. diasporas, occupy a special place among the actors of international relations, as they create an extensive interpersonal network of relations through which they are present in both the host and the sending state. This particular situation has received increasing attention from international relations scholars in the last 10-15 years. However, we are still only scratching the surface here, since in parallel with the recognition of the specific economic, social, legal, cultural and even psychological positions of diasporas, we could even talk about a separate science in the field of diaspora studies. The focus of this paper, however, is not on the autonomy of diaspora research, but rather on the possibilities for diasporas to enter the system of international relations.

There are many controversies about diasporas, but there seems to be a consensus that diasporas require some kind of cross-border movement to be born. Consequently, each diaspora can be categorised according to the type of migration that resulted in it. Among the myriad forms of migration, this dissertation deals with international student migration, the diasporas created through international student migration.

The dissertation is divided into six main chapters, each of which is structured around a research question and/or premise. The *first research question*: does the diaspora exist within the framework of international relations studies? As international relations is an interdisciplinary field, we need to know whether it is possible to understand the diaspora in this way. To this end, I have clarified the issue of interdisciplinarity itself, presented the interpretations of diaspora in the various social sciences, and finally created an independent concept of diaspora that can (also) be interpreted within the field of international relations.

The *second research question* is: what elements can be used to protect diasporas (minority groups) from dissolution in the host society? As migration and subsequent minority existence are central to the emergence of diasporas, it is also necessary to answer the question of whether there is a universal right to live as a minority; whether these groups are of value to the world or not. A further related question: can the level of organisation of diasporas be related to the rights they have won? To do this, I looked at the possibilities of the right to live as a minority and national minorities as European values. I also presented my model of diaspora building by analogy.

The *third research question* is: on what elements does the presence of a diaspora depend and what instruments can it have in a system of relations between two states? If the diasporas are actors in international relations, they also have their own tools and channels. The question is what factors influence the existence and use of these tools and channels. To do this, I have examined the most active diasporas from the perspective of the motherland: what they do in the international space. To do this, I have examined the most active diasporas from the perspective of the motherland: what they do in the international space. Furthermore, I examined diaspora strategies in the mainland at supranational and national levels.

The *fourth research question* is: what are the characteristics of a diaspora created through international student migration? Can the presence of knowledge diasporas in international relations be investigated? All forms of internationalisation of higher education can be a yardstick to describe the relationship between two countries. The importance of the right to education has come to the forefront of humanity in parallel with the rise of human rights (antiquity, enlightenment). With the emergence of the knowledge economy at the end of the 20th century, the phenomenon of ‘brain drain-brain gain’ became even more prominent. It is questionable whether this phenomenon, which clearly includes migration, is a consequence of the existence of international relations or whether it is one of the drivers of international relations. The fact that every year more and more students are pursuing their higher education in a country other than their home country creates a close link between the right to education, academic freedom and freedom of movement. It is therefore essential to examine the correlations between these three.

The *fifth research question* is: is it possible to measure international dynamics in the triad of home country-education destination country-diaspora? Can studying diasporas at the individual level provide results that can help higher education institutions to recruit more effectively? I have developed the International Student Migration Index (NHMI – originally Nemzetközi Hallgatói Migrációs Index) with the aim of providing researchers with a tool that can quantify the quality and intensity of the relationship between the receiving and sending countries of a diaspora formed through international student migration, and the role that an international student can play in this framework: the potential for a student to become an influencing factor between the two countries, at both individual and group levels. The *methodology of the NHMI*, drawing on the work of Earl Babbie, is to assign tests to the seven components (indicators) and examine their interrelationships.

The *sixth research question*: what are the current dynamics between Hungary and Vietnam from the perspective of the Vietnamese diaspora in Hungary? The dissertation includes several diasporic illustrations, but specifically uses one broad example to test the NHMI: the Vietnamese knowledge diaspora in Hungary. In the period between the 1960s and the late 1980s, a flourishing trend of international student migration developed between Hungary and Vietnam. Consequently, a small but highly qualified Vietnamese diaspora

still lives in Hungary today. The analysis of the Vietnamese diaspora of three to six thousand people in Hungary provides an excellent opportunity to test the Index set up in the individual research.

The *limitation of the research* becomes tangible when testing the NHMI. Theoretically, the analysis of Vietnamese living in Hungary provides an excellent opportunity to test the NHMI, but in practice the researcher faces a number of obstacles, as it is an extremely difficult social group to reach. It is impossible for an outsider to gain their trust, who in addition asks political questions. This is why only four interviews are included in the measurement of the subject, as I was able to reach four Vietnamese diaspora members in Hungary during the five years of research.

Due to the multiple objectives, the *research methodology* also used multiple instruments. Throughout the thesis, an extensive literature review, statistical data processing, analysis of various existing indices, comparative and historical analysis of these indices, and the creation of typologies and models are used. The testing of my own index will also involve empirical research in the form of four semi-structured in-depth interviews.

The *structure of the dissertation* follows the logic of the NHMI. In the main chapters of the doctoral thesis, I will try to provide a disciplinary delimitation, including an interdisciplinary understanding of diaspora. Subsequently, just as the triad of host country-host country-diaspora of knowledge appears in the Index, these actors appear in the chapters preceding the Index, providing a theoretical introduction to the practical applicability of the findings of the thesis. The main part of the paper concludes with a presentation and testing of the Index.

II. Summary of the scientific results of the dissertation

The thesis draws on the research assumptions and questions, and contains six scientific findings and conclusions.

1. The diaspora has become an actor in the system of international relations

This may seem like a very obvious statement at first sight, but I think it is important to underline that diasporas are no longer ‘just’ instruments in the hands of states in the international arena, but rather actors who are able to exert a certain quality and quantity of influence through certain means. A further claim follows immediately from this, namely that the diaspora - certainly within international relations studies - can only be understood in an interdisciplinary way. This kind of academic approach is the most comprehensive way to get a picture of the emergence, motivations and interrelationships of diasporas. Although, in my opinion, the emergence of diasporas as actors is a novelty, it should not be forgotten that they have been an integral part of human-social existence since the emergence of the fault lines of societies. There are written records of this social phenomenon from the 300s BC, but the concept can be dated back even further, since it must have been a widespread phenomenon for scholars of the time to have given it a specific name.

The list of attributes included in the diaspora definition, which was created after reviewing, analysing and summarising the Hungarian and international literature on diasporas, is a good example of the need for interdisciplinarity in diaspora research:

A diaspora is a transnational group, regardless of nationality, which

- a) dispersed in different countries of the world, dispersed by any form of migration;

- b) is closely attached to its motherland, which is a state that actually exists, or to its homeland, which is based on shared myths, with close ties to the past, which it idealises, to which it constantly longs to return and feels loyalty;
- c) is a numerical minority in the host country, unable or unwilling to assimilate into the host society because of exclusion;
- d) is a highly organised interpersonal network that shows solidarity with fellow diasporas;
- e) has the ability to develop transnational political relations with the triad of the mother country, the host country and itself;
- f) consists of first-generation migrants, where a first-generation migrant may be a person who has not actually migrated but has moved outside the home country as a result of border changes, and of descendants who are still familiar with the culture, political system, economic philosophy and legal system of the home country.

2. The right to live as a minority is a process

The issue of living as a minority is a problem and a source of concern all over the world, as it is a highly politicised issue. However, being a minority is a defining part of people's identity and cannot be taken away from them (e.g. through forced assimilation). It is the responsibility of the host country to ensure that immigrant minority groups are able to retain their original identity to the extent that they wish to do so. The host country has both active (e.g. programmes to sensitise the host society) and passive (e.g. simply not placing obstacles in the way of certain traditions: e.g. not banning the wearing of the hijab) means at its disposal. In the case of minority issues, Europe should always be given special emphasis because of its unique minority protection systems. However, in Europe we can see a certain value judgement towards minority groups, who can apply for additional rights to protect minorities on the basis of this judgement - as they are entitled to human rights regardless of their minority status. Indigenous national and ethnic minorities enjoy the greatest protection in Europe, and these groups are also included in European values, partly because this kind of safety net is in the vast majority of cases based on the principle of reciprocity. In the case of new minorities, the host states have already, in most cases, spread their hands wide open, expecting assimilation and also shifting the burden of helping them to maintain their minority status to the mother country. It is because of these factors that the right to live as a minority is a process.

3. Diasporas are intercultural communicators/mediators

Diasporas are a purpose-oriented social group with its own set of tools for international relations. It is goal-oriented, because diaspora development is a process where progress is achieved by precisely setting and then achieving goals, where each goal is assigned a specific set of instruments. Diasporas operate in two directions: the first is the fulfilment of a demand from the mother country in response to an external impulse; the second is an activity towards the mother country, which is carried out in response to an internal impulse. In the first case, the diaspora is a kind of instrument, an extension of the motherland abroad. Here we can talk about diplomacy through the diaspora, using lobbying and intelligence. The latter is diplomacy through diasporas, where the role of lobbying, economic activity and social media must also be recognised. It is clear from the tools available to the diaspora that it is always a communication tool of some kind. Not to mention the fact that

the presence of diasporas in international relations has grown in parallel with the advance of the information revolution. It can therefore be said that diasporas are intercultural communicators and mediators of the system under study.

4. From the point of view of the country of origin, the knowledge diaspora has no special characteristics

Recognising the low return rate of their expatriates, sending countries have had to develop a new strategy to ensure that expatriates remain loyal to their home countries. This is where the diaspora option comes in, a useful brain drain aimed at ensuring that highly skilled migrants remain loyal to the home country, i.e. contribute to the innovation and technological development of the home country, but now from abroad. This can be achieved by two means: remittances and knowledge transfer. However, despite the fact that an international student has specific, well-defined characteristics (cultural awareness, language skills, adaptability, tolerance, situational awareness, cosmopolitan and mobile workers, transnationality, better social integration), this is no longer the case for the grouping of intellectual individuals. Both the remittance system described above and the transfer of knowledge can also be a means of promoting other types of diasporas.

5. To some extent, the importance of the diaspora created by international student migration can be measured/compared

The NHMI has achieved its goal by using mainly subjective items to measure and predict the quality and intensity of the knowledge diaspora - home country - host country triangle, from the international student's focus. Table 1 below summarises the measurement units used by the NHMI and their aggregated scoring system.

sending and host country, international student / impact value	Low (1)	Moderate (2)	High (3)
Culture	same cultural roots	similar cultural roots	different cultural roots
Politics-law	similar political ideology, same regime	similar political ideology, different regime	different political ideology
Geography	same region	same civilization-cultural circle	different civilization- cultural circle
Economy	no link they don't want any link	they already have some sort of economic link	they don't have economic link yet but they want it
Correction	Positive		Negative
Sender state's internationalisation policy	obstructive	passive supportive	active supportive
Democracy Index	authoritarian system	hybrid system	full democracy/flawed democracy
Fragile State Index	'alert' states	'warning' states	states sustainable / stable states
Society of education target country	xenophobic society	neutral society	inclusive society
Internationalisation policy in the target country of education	obstructive	passive supportive	active supportive

	Democracy Index	authoritarian system	hybrid system	full democracy/flawed democracy																		
	Fragile State Index	'alert' states	'warning' states	states sustainable / stable states																		
	Time spent	certificate mobility	credit mobility	diploma mobility																		
	Language of education	in own mother tongue	in an intermediate language	in mother tongue of host country																		
	Individual intention and motivation	amotivation	extrinsic motivation	intrinsic motivation																		
	Correction	Positive		Negative																		
	SUMMARY																					
		1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3

Table 1 Summary of NHMI indicators.

The research question here is about a variable for which we currently do not know a single, precisely definable attribute, so to study it we need a complex measurement tool that can take into account multiple data, which gives us not just an approximate indicator, but the variable itself. An effective tool for this is the index, which measures the variable by simply adding up the scores assigned to the indicators.

The NHMI is composed of seven indicators (items), six of which are linked to the actors of international student migration (the sending/origin country, the host/education destination country and the international student). The seventh indicator is the socialisation boundary, which shows the distance between the two countries under study, taking into account and comparing the similarities, similarities and differences between the two countries.

The items are selected so that each is a cause of the variable, so that an empirical relationship can be established between them: one can predict the other. For the sending country, one indicator is related to the support of the international student; for the destination country, two indicators are related to the host society and the support of the international student; and for the international student, three indicators are related to individual intention and motivation, time spent in the destination country, and language of education, or where the socialization boundary is separate.

By populating the indicators with data, the NHMI will show the quality and quantity of the relationship between two countries and the effectiveness of the international student or knowledge diaspora in influencing this relationship. In this theoretical model, a test is assigned to the indicators (scores from one to three) and the simple average of these is averaged to give the index measure - hence the range of the NHMI: 1-3. The higher the aggregated score, the higher the mediating potential of the international student in terms of the relations between the two states under study.

The socialization boundary is an indicator consisting of five distances or dimensions, which is based on the CAGE Distance Framework. The CAGE Distance Framework was created by Pankaj Ghemawat, an Indian-American economist and professor. It was created to facilitate companies' investment decisions in foreign markets. Since international student migration is a long-term investment, a kind of business, we can operate with a modified CAGE terminology. CAGE is an acronym: C for cultural distance, A for administrative and political distance, G for geographical distance and E for economic distance.

The first letter of the acronym CAGE stands for cultural distance, which includes differences and similarities in language, religion, ethnicity and social norms. Consequently, the cultural dimension of the NHMI also includes a number of elements such as language, religion, attitudes towards women, legal culture,

social attitudes, etc. This distance is most closely related to geographical distance, where, as we shall see, cultural distance is the yardstick. Consequently, states with the same cultural roots are awarded one point, states with similar cultural backgrounds are awarded two points and states with different cultural backgrounds are awarded three points.

The CAGE distance framework refers to the second distance as administrative, which in practice denotes the distance of public institutions, i.e. the political-legal dimension. It consists of components of legal and financial institutions, political hostility, and the existence or absence of a common monetary or political association between the two countries. In the case of international student migration, we should rather consider the distance between the political ideologies of the two countries for this indicator, which includes not only the current political systems but also the historical cooperation between the two states under study. In the case of similar political ideologies, and if the governmental systems/regimes are the same, then the foreign student as a mediator is redundant, this situation scores one point. In the case of similar political ideologies but different regimes and systems of government, two points are awarded. For conditions of different political ideologies, the indicator of political distance scores three points.

The third element of the CAGE distance framework to be examined is geographical distance, where the author highlights three factors that may influence a firm's decision to invest abroad: (1) climatic conditions, (2) physical distance, and (3) the presence or absence of a common border. The solutions of the CAGE distance framework for geographical distance can also be applied to the decision mechanisms of student migration. In the latter case, however, in addition to economic issues, particular emphasis should be placed on emotion in the choice of geographical location, since the further a student moves, the less often he or she is able to visit family - for financial and time reasons - and the further away from his or her familiar cultural environment, which has a major impact on the personal development of all students. According to the NHMI, one point is awarded if the country of residence and the country of study are in the same region (common border, two countries know each other well), two points if the two countries are in the same civilisational-cultural circle and three points if the international student moves to a country with different civilisational-cultural roots.

Economic distance in the CAGE distance framework consists of a comparison of the two countries' different consumer incomes, the cost and quality of natural, financial and human resources, and the two countries' different information or knowledge. From the point of view of the states, if they want to cooperate, it will be easier to establish cooperation if their economic policies are the same or similar. However, if their economic policies are similar, and therefore building a relationship can be easy without an intermediary, then neither state will need the intervention of an international student. In other words, the greater the economic distance between two countries, the greater will be the potential of the international student, because the more knowledgeable he or she is about the functioning of two distant economic systems, the more effectively he or she will be able to play the role of bridge. However, if the economic differences are too great, i.e. if there are more differences than similarities, or even if there is no political will to bridge them, one can assume that the states do not want to build economic relations with each other, in which case they would not need the international student. For the indicator under consideration, the latter case is worth one point, two points if the two countries have already established an economic relationship, and three points if the two states want an economic relationship but have not yet established one.

The next element of the NHMI to be examined is the sending state, where there is an actual and a disguised indicator, which are closely related. The real indicator is the home country's system of support for international student migration, i.e. its attitude to freedom of movement, and the hidden indicator is the political system of the sending country, which is already reflected in the distances, but without this element it is not possible to understand the contours of the home country's higher education environment. These two elements must be understood in conjunction.

To measure the political establishment, I use the EIU (Economist Intelligence Unit) Democracy Index (DI). And to analyse students' opportunities to study abroad, I compare the political indicators of the Fragile State Index (FSI) with the group P3: Human Rights and Rule of Law and the economic indicators with the group E3: Emigration and Brain Drain. The former includes data on freedom of movement, while the latter includes data on willingness and opportunities to leave a country. The sending country indicator is calculated as the average of the two indicators. If the country of origin is an active supporter of international education, the indicator score is 3, if the country of origin is a passive supporter, the indicator score is 2. If the country of origin is an obstacle to international freedom of movement and thus to education, the indicator is 1.

This indicator of the NHMI is assigned a number after the corresponding indicators of the DI and FSI have been compared. Full and flawed democracy and sustainable and stable states score 3 points in the NHMI's interpretation framework. Hybrid regimes and warning states score 2, while authoritarian regimes and alert states score 1.

The NHMI's set of indicators for the target country consists of two indicators: (1) the host society's attitudes towards foreigners and (2) support for international students. The former is necessary to examine because the successful integration of immigrants requires that the host society be genuinely welcoming and not hostile to foreigners. The more inclusive a society is, the easier it is to assimilate its culture. Consequently, the least xenophobic countries score three points, neutral countries two points and hostile countries one point.

The Bogardus scale is one of the tools that can measure this social distance. However, xenology, as a single discipline that studies the relations between foreigners and the host society, does not exist today. Thus, we can construct a measure of the acceptance of otherness from three research dimensions: (1) migration studies, which mainly focus on the triad of immigration-citizenship-integration, (2) research on racism, which mainly focus on xenophobia, and (3) research on social coexistence, which deals with issues of assimilation, multi- and interculturalism and ethnicity. Interdisciplinarity also comes to the fore in the field of xenology, as traditionally economics and sociology have conducted research in this area, but more recently political science and communication studies have also been brought in. This makes it even more important to develop a coherent international framework for the analysis of xenology.

The third and final indicator is in fact the higher education internationalisation policy of the education destination country, so the question here is which form of internationalisation the country prioritises and whether it has any programmes related to international student migration. An active supporter receives three points in the NHMI, a passive supporter two points and a negative supporter one point. For this indicator, it is worth comparing the relevant indicators of the Democracy Index and the Fragile State Index, as in the case of the sending country's international student migration policy. To this should be added the country's internationalisation policy in higher education, if any.

The international student is clearly at the centre of the NHMI, as the development of the individual's personality and identity determines the direction and intensity of his or her entry into the system of relations between the two states. Three indicators need to be considered here: first, the individual intentions and motivation of the international student, which is one of the most important indicators and the most complex issue. The second indicator related to the international student is the time spent in the country of education. The third and final indicator is the international student's language skills, or rather the language of the chosen training programme.

The Self-Determination Theory (SDT) is a useful tool for examining motivation. Self-Determination Theory is a broad motivational framework that focuses on the belief that all people have basic innate psychological needs for autonomy, competence and attachment, and that the social environment plays an important role in the realisation of these needs. Motivation can be divided into three broad categories: (1) amotivation, (2) intrinsic motivation, and (3) extrinsic motivation. Amotivation is the complete absence of motivation. Amotivated people either do not act at all or act passively. Intrinsic motivation represents the peak of self-determined behaviour. Intrinsically motivated individuals act for the pleasure of the activity, for the intrinsic excitement of it. Extrinsic is in between the previous two types: the individual is motivated, but by some external stimulus. An amotivated, i.e. non-action/passive-action student is unlikely to become an international student and is therefore not dealt with in this paper. Intrinsic and extrinsic motivation, however, present a much more interesting aspect.

A joint publication of three doctoral students from the University of Debrecen was published in 2020 in the Central European Journal of Educational Research, in which they investigated the motivations of students to pursue higher education in a country other than their country of origin. Four broad motivational categories were identified: (1) personal motivation, (2) geo-academic motivation, (3) financial motivation, and (4) family and future expectations.

Personal motivation refers primarily to the sense of adventure, where the international student's goal is to get to know themselves better, learn about a new culture and develop their problem-solving skills. Such intrinsically motivated students may be more inclined to stay in the country of education or migrate to a third country after completing their studies.

In the case of the geo-academic motivation, one of the main goals is to improve education. However, they also highlighted the need to deepen their knowledge of English, which suggests that the aim of these students is not to learn the culture of the country of education. Furthermore, as they left their country of origin primarily in the hope of a better education, they are most likely to return home.

In the case of financial motivation, it is not the country of education itself that attracts international students, but the financial facilities offered by the country, such as scholarships or cheaper living costs. In this motivation, the financial separation from parents was also highlighted by the students, so that in this case in particular we can assume that students are trying their luck in a third country after completing their studies.

Family and future expectations are the absolute extrinsic motivator, where the international student wants to satisfy his or her parents first and foremost. Since family expectations are the dominant concern, these students are not necessarily expected to migrate to a third country, but rather to stay in the country of education chosen by/with the help of their parents or even to return home.

To be able to move effectively between two countries, an international student needs to be familiar with the cultures of both countries in question. The more time you spend in a country, the better you will understand how it works, how its society thinks and how it shapes your identity. Within the NHMI's interpretation, an international student who chooses degree mobility will receive three points, credit mobility two points and certificate mobility one point.

Three types of student mobility are distinguished, each of which has a different duration and training structure. The first is degree mobility, where the international student leaves the country of origin for a full period of training in exchange for a new educational destination. The second is credit mobility, where international students stay abroad for a short period - up to one academic year - and the credits they gain there can be integrated into their ongoing training programme at home. The third is certificate mobility, where the international student stays abroad for a very short period, typically to develop certain skills, mainly language skills, without obtaining a degree or credits. It is important to highlight the differences between the three types in the issuing and host countries. Most degree mobility is still from lower to higher income countries. Credit mobility is mainly between higher income countries and is particularly strong in the US (study abroad programmes) and Europe (Erasmus+). Certificate mobility is a global phenomenon, with high numbers but no precise data.

Knowledge of the language is essential to fully master the culture. Why? According to Thanasoulas, language does not exist independently of culture, the socially inherited coexistence of practices and beliefs that determine the texture of our lives. In a sense, it is a key to a society's cultural past, a guide to social reality. According to Goodenough, the culture of a society consists of what a person needs to know or believe in order to function in a way that is acceptable to its members and to do so in any role that is acceptable to them.

Linguistic behaviour is inseparable from culture, as linguistic tools have evolved and are constantly changing as society develops. Language and culture influence people's perceptions of life, where people use their pre-acquired linguistic and cultural knowledge to evaluate these perceptions. The relationship between language and culture is extremely complex and intricate, as it involves people's cognitive processes during communication. According to the Whorf hypothesis, the structure of language determines how speakers of a given language perceive the world.

Consequently, if the international student is studying in his/her mother tongue, this is one point in the NHMI framework, two points if it is in an intermediary language such as English, and three points if it is in the mother tongue of the country of education.

The International Student Migration Index is a hypothetical model that can be refined through interviews with the focus group in order to get a more differentiated view of the model developed. It is therefore useful to adjust the objective measure by the subject in two places, (1) the sending and the education destination countries, and (2) the international student, but both cases are based on interviews with international students. The correction adds positivity or negativity to the objective measure, which shifts the final scale of the international student's influence.

6. The Vietnamese diaspora in Hungary currently has no visible presence in Hungarian-Vietnamese interstate relations

The Vietnamese diaspora in Hungary, numbering between three and six thousand people, is small in number, low in institutionalisation and weak in influence. The Vietnamese diaspora is an extremely closed and cohesive community, whose aim is not to integrate fully into Hungarian society, but rather to live quietly side by side. This kind of attitude implies that even if the diaspora has the potential and capacity to influence inter-state relations, they will not use their potential because they do not have the need. According to the NHMI, there would be a moderate potential to influence at the individual and community level, but as the interviews pointed out, there is no apparent willingness to do so. There could be several reasons for the Vietnamese diaspora's reluctance to participate in Hungarian-Vietnamese bilateral relations, but the exact identification of these reasons and the possibilities and methods of mobilising the diaspora should be the basis for further research.

III. Conclusion

The aim of this thesis was to examine how individuals and their small and large groups are represented in international relations. This cannot be answered with a one-word answer, as diasporas can be actors, instruments, nodes of interpersonal networks, knowledge transmitters, intercultural communicators, economic factors or even state extensions. They are the chameleons of international relations: they can become whatever historical necessity demands. The fact that diasporas do not have a clearly defined role and definition in the system under study is not and should not be seen as an advantage, as it makes it much more difficult to interpret the phenomenon and to conduct research.

Diasporas need to be addressed, that is not in dispute, but who should do it and how. The paper has taken a diasporic example, that of the knowledge diaspora, which has also shown how complex and complicated the existence of this social group is, with many actors and stakeholders.

Many experts believe that the future of a globalised society lies in the creation of global networks of people with the same ideals and the same social, cultural or economic interests. Diaspora networks are good models that contribute to the humanist goal of creating better societies. There is no doubt that globalisation and cross-border education, with the opportunities it opens up, are a stimulus for students around the world. They build links that can be seen as a 'bridge' between migrants, even between continents. This is also the main point of the research, its novelty and its usefulness. Measuring the potential for influence of international students offers new opportunities for higher education institutions to reassess existing or develop the student recruitment part of their internationalisation strategy. However, it would be naïve to suggest that such an index would lead sending or receiving countries to reassess any of the policies discussed in this paper, despite the fact that this would be the ultimate goal.

In earlier times, the mobile stratum of the elite, the Peregrines, were motivated to migrate by the fact that experience in many different places only added to their intellectual value. Nowadays, specifically because of the acceleration of globalisation, this phenomenon has become so important that the investment in learning has the potential to pay off quickly. Moreover, we can also see that there is a greater demand for workers with experience in several countries. It is important to stress that investment in education pays off at both individual and societal levels. This is supported by the OECD study, which explains that the time spent in the destination country enriches the individual with experience and can also act as an economic development tool between the sending and the receiving country. States are increasingly interested in absorbing highly skilled labour, the first step in this process being the internationalisation of higher education and the retention and resettlement of

international students: turning them into diasporas. However, rather than making decisions on the basis of economic rationality, states are prioritising diplomatic issues, which may have economic benefits, but this is not always the case.

Despite its limitations, the thesis makes a significant contribution to the literature on diasporas in general and on the Vietnamese diaspora in Hungary and Central and Eastern European countries in particular, from the cultural, political, economic and, above all, international relations perspectives. In general, modern communication technologies play a central role in shaping the political activism of immigrants. Taking this fact into account will help associations and public actors in host and sending countries to develop appropriate strategies and policies to respond to the social changes resulting from the political engagement and mobilisation of migrant actors. The future is one of constant and rapid change, in the face of which diasporas are particularly able to cope, precisely because of their chameleon nature, which makes them more fluid and more receptive to change.

IV. List of publications on the subject of the thesis

- Szaniszló Réka Brigitta: Vietnam jogi kultúrája. In: Fejes, Zsuzsanna (szerk.) Jog és kultúra. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, (2018) pp. 171-180.
- Szaniszló Réka Brigitta: Interstate Student Migration Index - The Theory. In: Bódog, Ferenc et al. (szerk.) 7th Interdisciplinary Doctoral Conference 2018 Conference Book. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, (2018) pp. 374-386.
- Szaniszló Réka Brigitta: A kisebbségben élés joga, avagy a diaszpóralét egy esete. ARSBONI 6 : 3-4 pp. 98-110. , (2018).
- Réka Brigitta Szaniszló: Viet Nam's Importance for Hungary - Through the Glasses of Higher Education. In: György, Iván Neszmélyi (szerk.) The Past and the Future of Hungary's Diplomatic and Trade Relations with East Asia. Budapest: Budapest Business School, (2019) pp. 55-70.
- Réka Brigitta Szaniszló: The Most Successful Diaspora? Jewish and International Relations. In: Tatjana, Bugarski (szerk.) Harmonisation of Serbian and Hungarian Law with the European Union Law : thematic collection of papers. Újvidék: Újvidéki Jogtudományi Kar, Kiadói Központ, (2018) pp. 501-510.
- Réka Brigitta Szaniszló: The Process of Becoming a Nationality in Hungary: Vietnamese Chances. In: Kis, Kelemen Bence; Mohay, Ágoston (szerk.) EU Justice and Home Affairs Research Papers in the Context of Migration and Asylum Law. Pécs: University of Pécs, Faculty of Law, Centre for European Research and Education, (2019) pp. 130-146.
- Szaniszló Réka Brigitta: The Immigration and Integration of Vietnamese People to Hungary before Europe's Annus Mirabilis. In: Branislav, Ristivojevic (szerk.) The Legal Aspects of Migration in the Region - The Balkan Route. Novi Sad: University of Novi Sad, Faculty of Law, Publishing Center, (2019) pp. 221-231.
- Szaniszló Réka Brigitta: A hátrányos megkülönböztetés tilalma. Az állampolgárság mint védett tulajdonság az EBH gyakorlatában. JOGELMÉLETI SZEMLE 2019 : 3 pp. 166-177. (2019).
- Szaniszló, Réka Brigitta: A diaszpóra fogalma. Interdiszciplináris megközelítés. DOI 10.14232/belv.2019.3.6. BELVEDERE MERIDIONALE 2019 : 3 pp. 83-98. (2019).

- Szaniszló Réka Brigitta: Kommunizmus Vietnamban - Egy magyar típusú rendszerváltozás lehetősége? FORUM: PUBLICATIONES DOCTORANDORUM JURIDICORUM 9 pp. 103-119. (2019).
- Szaniszló, Réka Brigitta: Diaspora Diplomacy: The Case of the Vietnamese Diaspora living in Hungary in the Diaspora Diplomacy. In: Hajzer, Gergő; Mátyus, Imre; Merkovity, Norbert; Molnár, Judit; Stumpf, Péter Bence; Szabó, Palócz Orsolya (szerk.) Communicative Space – Political Space : 11th Central and Eastern European Communication and Media Conference, 2018. Szeged: Iurisperitus Kiadó (2020) pp. 223-230.
- Szaniszló Réka Brigitta: Europe as a Mosaic of Identities : Nexus of National Minorities and European Values. Central and Eastern European Legal Studies: 8 (2) pp 217-226 (2020).